
188. Jens Stoltenberg (Main speech)

Kjære alle sammen!

Det er en stor ære og en stor glede å få lov til å tale til Nordisk råd. Det er alltid hyggelig å være tilbake i Danmark – Kongens by – hvor vi alltid møter Dronningen, å være i Danmark, som er en solid og sterk NATO-alliert, og få lov til å diskutere sikkerhetspolitikk i en forsamling der man i mange år overhodet ikke diskuterte sikkerhetspolitikk, men der sikkerhetspolitikk nå har blitt en del av dagsordenen. Du nevnte min far, Bertil, og hadde han visst at jeg sto her og snakket om sikkerhetspolitikk, hadde han blitt veldig glad, for det har vært en lang reise å gjøre sikkerhetspolitikk til et tema som er akseptabelt å diskutere i Nordisk råd.

Videre er jeg glad for å være tilbake i denne sal, være her og møte Nordisk råd, et sted der jeg har møtt som stortingsrepresentant, statsråd og statsminister i 25 år, et sted jeg husker at vi noen ganger var litt frustrert over at de fine vedtakene vi gjorde som parlamentarikere, ikke alltid ble fulgt opp av regjeringene så raskt og ordentlig som vi ville. Det problemet er helt sikkert løst nå (latter i salen), for nå har man mye mer handlekraftige regjeringer enn på min tid. Viktigere er det at jeg lærte allerede da jeg var her, og ser det enda bedre fra utsiden, at Nordisk råd er viktig, for Nordisk råd bygger samarbeid, bygger tillit, bygger vennskap og kjennskap – og det trenger vi ikke minst i en tid der vi trenger mer samarbeid mellom land.

Vi lever i fred i Norden. Det er ingen selvfølge. Vi har kriget med hverandre gjennom århundre – fra vikingtid, middelalder, den store nordiske krig og mange små nordiske kriger, Napoleonskrigene. Vi levde i krig og konflikt i Norden. Nå lever vi i fred. Det skyldes ikke bare Nordisk råd, men Nordisk råd bidrar til å trygge freden og stabiliteten. Det skal vi ta med oss, for denne typen institusjoner er viktig også i sikkerhetspolitisk sammenheng.

Når vi løfter blikket, ser vi det enda tydeligere, for Europa var enda mer preget av krig og konflikt gjennom århundrene. Europa preges nå av fred, og det skyldes ikke minst også to viktige institusjoner som ble bygget etter den andre verdenskrig – NATO og EU.

Jeg er fullt klar over at ikke alle nordiske land er med i begge organisasjoner, men det er slik at vi alle nyter godt av den stabiliteten og tilliten som disse institusjonene skaper. Det betyr at f.eks. land som Norge og Island, som ikke er med i EU, også har glede av at EU bygger vennskap, tillit og fred mellom europeiske land, som Frankrike og Tyskland. Og det betyr at land som Finland og Sverige, som ikke er med i NATO, også har fordel av at NATO er rammeverket rundt det tette samarbeidet mellom Nord-Amerika og Europa. Derfor er det slik at vi alle, som nordiske land, har fordel av de sterke institusjonene som ble bygget etter den andre verdenskrig for å fortsette å sikre freden.

Jeg hadde et veldig godt møte med statsminister Mette Fredriksen tidligere i dag, hvor vi diskuterte hvordan vi ytterligere skulle styrke NATO. Jeg ser at Norges statsminister sitter her. Han var i mange år utenriksminister i Norge, og da husker jeg at han lærte oss følgende: I Norden og i Europa lever vi i det vi kaller dyp fred. Dyp fred er bra, for det betyr at vi ikke kan forestille oss krig fordi vi har levd så lenge i fred. Det er bra, men det er også litt farlig, sa Jonas Gahr Støre til oss, for det betyr at vi kanskje kan glemme hvor farlig og brutal krig er. Krig er grusomt fordi det handler om død, smerte, lidelse og ødeleggelse. Og krig er også ødeleggende fordi det ødelegger alt annet vi prøver å få til. Enten det er økonomisk utvikling, arbeid mot klimaendringene eller andre store oppgaver forutsetter det at vi greier å jobbe sammen som land, og da må vi trygge freden. Det er basisen for alt det andre.

Vår oppgave er å fortsette å være i dyp fred, men likevel kunne forestille oss muligheten for krig og konflikt, for å passe på å gjøre det som gjør at vi fortsatt sikrer fred i Europa og i vår del av verden, i Norden.

NATOs oppdrag er å trygge freden, hindre krig. Det har vi gjort siden vi ble dannet i 1949. Vi har lyktes, for vi har hele tiden endret oss. I 40 år hadde

NATO ett oppdrag. Det var å avskrekke Sovjetunionen – fra 1949 til den kalde krigens slutt i 1989. Så brukte vi noen år på å avslutte to brutale etniske kriger på Balkan, mellom Bosnia, Hercegovina og Kosovo. Etter den 11. september 2001 har NATO vært i første rekke i kampen mot terror, og etter Russlands ulovlige annektering av Krim i 2014, har vi sett et fundamentalt skifte i NATO, der vi gjør mindre utenfor våre grenser og mye mer innenfor våre grenser, bl.a. med mer styrker i de baltiske områdene, høyere beredskap og økte forsvarsinvesteringer.

Det er nøkkelen, og NATO er verdens mest vellykkede allianse fordi vi har greid å forandre oss når verden forandrer seg, og fordi vi har greid å stå sammen. Vi kommer til å trenge mer av begge deler i årene som kommer, for vi lever i en tid med mange ulike sikkerhetsutfordringer på samme tid. Vi ser et mer selvhevdende Russland, som bruker militær makt mot naboer, som investerer betydelig i nye militære kapasiteter, bl.a. utplasserer de nye mellomdistansevåpen, som førte til at en viktig avtale om å forby mellomdistansevåpen brøt sammen, som bruker mange virkemidler for å påvirke våre politiske prosesser, og som fortsetter å true naboland, f.eks. Ukraina og Georgia.

NATOs tilnærming, som også egentlig er Nordens tilnærming til Russland, følger to spor: Det er styrke og fasthet, og det er dialog. Vi beklager at Russland nylig stengte begge NATOs kontorer i Moskva og stengte sin diplomatiske representasjon ved NATO. Så vi har ikke lenger den systematiserte dialogen med Russland som vi ønsker, men vi fortsetter å arbeide for nedrustning og for dialog, for vi har ikke noe alternativ til det. Russland forblir vår største nabo.

Så ser vi Kinas framvekst. Kina vil snart ha verdens største økonomi. De har allerede verdens nest største militærbudsjett. De har verdens største marine allerede. De bygger et stort antall nye rakettsiloer til langtrekkende raketter, også raketter som kan bære atomvåpen og nå alle NATOs medlemsland, også de i Europa. Og vi ser et Kina som tar seg til rette i Sør-Kina-havet. Vi ser et Kina som ikke deler våre verdier om demokrati, som slår ned på demokratiske rettigheter i Hongkong, forfølger etniske minoriteter i eget land og herser med land som ikke gjør som de ønsker.

Det opplevde jeg som norsk statsminister i Norge da den norske Nobelkomiteen ga fredsprisen til en kinesisk dissident. Da iverksatte Kina umiddelbart sterke tiltak mot Norge. Det opplevde Danmark da man møtte Dalai Lama, det opplevde Sverige etter at man ga en pris til en kinesisk opposisjonell, og vi har også nå sett at svenske journalister er truet fordi de har skrevet negativt om Kina. Den typen oppførsel angriper kjernen i de demokratiene vi ønsker å være. Derfor handler det om å stå sammen som likesinnede land som tror på demokrati og frihet, en rettsbasert verdensorden, når vi ser Kina vokse. Det vil være noe nytt, som vi ikke har opplevd på mange hundre år, at den sterkeste og største makten i verden ikke tror på våre verdier. Og det er den verdenen vi beveger oss mot etter hvert som Kina vokser fram.

Vi lever med permanente trusler om nye terrorangrep, og vi må være i første rekke i den kampen. Vi har avsluttet vårt militære nærvær i Afghanistan, men det betyr ikke at kampen mot terror er over. Vi fortsetter bl.a. å være aktiv i den globale koalisjonen Defeat ISIS, for å slå ned IS. Og Danmark leder en NATO treningsmisjon i Irak.

Vår tilstedeværelse i Afghanistan var ikke bortkastet. Vi har slått ned al-Qaida. Vi har i 20 år hindret nye terrorangrep mot våre land organisert fra Afghanistan. Men vårt nærvær i Afghanistan er en påminning om hvor krevende det er å gå tungt inn militært. Vi skal trekke våre lærdommer, men vi skal også vokte oss for å trekke gale lærdommer av vår militære tilstedeværelse i Afghanistan. Det kan komme situasjoner igjen hvor vi må stå sammen i kamp mot terror, slik vi f.eks. gjorde i Irak og Syria da vi bekjempet IS og frigjorde de områdene de kontrollerte der.

Det er mange andre utfordringer, men jeg har lovt å passe på at det er tid til spørsmål og kommentarer etterpå. Derfor skal jeg bare si at det finnes andre store utfordringer som cyber, det vi kaller hybridangrep, spredning av kjernefysiske våpen, eller det vi diskuterte i Glasgow i går, nemlig at klimaendringene har klare sikkerhetspolitiske konsekvenser. Klimaendringene forsterker konflikter og må håndteres som en sikkerhetspolitisk utfordring.

Alle de utfordringene vi står overfor, er ulike, men de har én ting felles. Det er at hvis Nord-Amerika og Europa står sammen, kan vi takle dem. Hvis vi splittes, vil vi ikke lykkes. Så mitt viktigste budskap til dere i dag er at vi må fortsette å ta vare på det historiske samarbeidet som er etablert etter andre verdenskrig, de tette båndene mellom de vestlige demokratiene i Europa og Nord-Amerika. Og vi har en historisk mulighet fordi vi har en administrasjon og en president i USA som er sterke tilhengere av det transatlantiske samarbeidet, som ønsker mer samarbeid med Europa. Det er en mulighet vi som europeere må ta imot, og vi ser at også amerikanerne øker sitt nærvær i Europa, og det er kanskje det sterkeste uttrykket for at det ikke bare er noe de sier i ord, men også i handling.

Vi skal også styrke det samarbeidet gjennom å ønske oss mer samarbeid mellom EU og NATO. En av de tingene jeg er stolt av i mine år som generalsekretær i NATO, er at vi har lyktes med å bringe samarbeidet mellom EU og NATO til nye høyder. Vi samarbeider tettere enn noen gang før.

Det er noen i denne sal som vet at jeg er en sterk tilhenger av EU. Jeg har prøvd to ganger å overbevise det norske folk om å si ja. Det har vært mislykket begge ganger. Men jeg har fått et slags privat, personlig medlemskap i EU, for EU inviterer NATOs generalsekretær til møter i Kommisjonen, til møter i Rådet, til ministermøter. Om ikke annet har jeg blitt et slags privatpraktiserende medlem av EU. (Latter og applaus i salen.)

Men viktigere enn det er at på den måten har vi greid å få til et tettere samarbeid, for vi har mye å samarbeide om. Mer enn 90 pst. av innbyggerne i EU bor i et NATO-land. Vi har de samme utfordringene, det samme naboskapet, og vi må samarbeide tettere.

Jeg, og NATO, har også ønsket velkommen økt innsats fra EU på forsvarsområdet – så lenge det handler om nye kapasiteter, altså enten man bygger nye kampvogner, skip eller droner, øker beredskapen til styrker, eller det handler om økte forsvarsinvesteringer – for vi trenger flere europeiske land med flere militære kapasiteter. Det vi ikke trenger, er nye strukturer som bare vil konkurrere om de samme kapasitetene, for vi

snakker om de samme soldatene, de samme landene, og det blir ikke mer trygghet av å lage nye strukturer som etterspør akkurat de samme militære kapasitetene. Det kan bare skape overlapp, unødvendig uklarhet og egentlig gjøre at man svekker NATO, i stedet for å styrke NATO. Så nye kapasiteter, men ikke nye strukturer, er det som er viktig når det skal gjøres mer fra Europas side på forsvarsområdet.

Da vil jeg bare avslutte med å si at jeg tror ikke på Europa alene. Jeg tror ikke på USA alene. Men jeg tror på Europa og Nord-Amerika sammen i NATO, i tett samarbeid med våre nære partnere Finland og Sverige. Gjør vi det, vil vi fortsette å kunne leve i dyp fred her i Norden og Europa.

Takk for oppmerksomheten.